

KOLOMÁN KERTÉSZ BAGALA

Ének a derékba tört hangyaútról

Nem minden generációnak adatik meg, hogy forradalmat csinálhasson, sőt hogy sikeresen véghez is vigye. 1989-ben egy huszonöt éves, névtelen segédmunkás voltam, Václav Pankovčín pedig huszonegy esztendőes egyetemi diák. Akkor még nem ismertük egymást, de később sokszor emlegettük ezeket a mozgalmas időket. Mindketten apait-anyait beleadtunk lázadó életvitelünkbe – most vagy soha! Jutalmunk megdöbbenő volt: szabadság!

Ugyanahhoz a generációhoz tartoztunk. A szocializmus céltalan bódulatban tartott, a kapitalizmus hajnala pedig reggeli másnaposságban, mindkettő nihilizmussal töltött el bennünket. Egyetlen kiutat az önmegismerés mutatott. Élveztük az abból táplálkozó határtalanságot. Én magam könyvkiadó lettem, Václav Pankovčín pedig író.

Mostanáig több mint háromszáz kortárs szlovák könyvet adtam ki, ötszáz irodalmi estet és fesztivált szerveztem egész Szlovákiában és a szomszédos államokban. Három sorozatot szerkeszték: az elbeszélésekét, a verseket és a regényekét. Újabban egy új irodalmi klub internetes felületét moderálom. Nem tudok nem dolgozni. Ez az én forradalmam.

Václav Pankovčín immár híres fiatal író volt, mikor először találkoztunk. Megnyerte az elbeszélés-pályázat 1996-os fődíját. Jókedvű, mosolygós és nyitott személyiség volt. Akkoriban már három könyve jelent meg, és két regényre kötött szerződést más kiadókkal. A népszerűség nem tette beképzeltté, inkább félénkebbé vált és felelősségteljessé. Akárcsak a többi díjazottnak, neki is felajánlottam, hogy kiadom egy könyvét. Ez volt a pályázat célja is: teret adni a fiataloknak. Nemsokára két könyve is napvilágot látott közös munkánk gyümölcseként: a *Három nő a diófa alatt* című kisregény és a *Szép temetés lesz* című novella-gyűjtemény. Elkezdte közben írni a *Lináresz* regényét.

A könyvekről, amelyeket mint szerkesztőjük én olvashattam először, sokszor eszmét cseréltünk. Többször is átdolgozta őket, alaposan, lelkiismeretesen, s olyannyira jól sikerültek, hogy elég volt elolvasnom pár szót a műből ahhoz, hogy elhiggyem: valahol Szlovákia keleti csücskében – ahol Václav Pankovčín született és eszmélkedett – valóban lehetséges, hogy a falvakat Marakésznak, Havajnak vagy Lináresznek hívják, hogy bizonyára a valóság-

ban is léteznek babonás, külön figurái és léthelyzetei, akármilyen bizarrnak és mágikusnak látszanak.

Václav Pankovčín igazi író volt. Mintha a saját végétét is érezte volna. Pars pro toto, néhány mondat a naplóból, az utolsó hónapjaiból:

„*Ha egyszer saját dolgozószobád lesz, hatkor fogsz kelni, és mindennap fél kilencig írhatasz. Ez nem lenne hiába. Két és fél óra alatt öt oldalt is leírsz, de lehet, hogy tized is. Ám ha „mindennapot” mondok, az azt is jelenti, hogy minden nap. És sehogyan se máshogy. Mert ezután (a reggeli vagy az éjszakai írásról) akár több évig ábrándozhatsz még, de most itt a lehetőség. Az elbeszéléseket*

Havas, erdei út

tucatjával írhatnád, és utána egész álló nap nyugodt lennél: ha semmi se sikerülne, legalább egy-két jó mondatot már lejegyeztél. A fantáziát jobban kell mozgósítanod, nem szabad félni a meghökkentő ötletektől, sem töprengeni azon, hogy egyre öregebb vagy.”

„*Miért nő az étvágyam, éppen most, amikor közeledik a vég? Bolondság. A regényen már nehézkesen dolgozom, de mindenekelőtt tisztáznom kell, mit akarok kifejezni. Vagy egyszerűen már az elejétől úgy kell kezdenem építkezni, hogy nem akarok kifejezni semmit, csak szórakoztatni az unatkozó olvasót. Hiszen mindenekelőtt saját magunk számára írunk, vagy nem? Mikor teljesíti a munkánk önnön írói elvárásainkat, mikor elégedünk meg magunkkal? Az Isten tudja.”*

„*Most szerét kéne ejtened annak, hogyan lehetne az összes szereplőt megbékíteni egymással. Biztos nem lesz egyszerű. És több erőfeszítésre volna szükség. Mi lenne, ha kierőszakolnál magadból egy elbeszélést vagy egy egyszerű novellát? Vagy befejeznéd inkább azokat a dolgokat, amelyek átdolgozásra várnak?”*

Václav Pankovčín-nal utoljára csak telefonon beszéltem. Boldog új évet kívántam neki 1999-re. Sokáig izgatottan, ahogyan csak ő tudott, beszélt arról, hogy nemrég rádöbben, hogyan fogja befejezni az új regényét, és nagyon örül, hogy végre elküldheti a kéziratot, amin több mint fél éve dolgozott. Sajnos három héttel a telefonhívás után Václav Pankovčín meghalt. A regény *Lináres* (*Feria de San Augustin*) utolsó fejezetének csak töredéke maradt fenn. Ez a regény hamarosan az életműsorozatban jelenik meg.

„*Ének a derékba tört hangyaútról*”: ez volt egyik regényének alcíme, amely Václav Pankovčín életútját is kifejezi.